

Pancratius, patroon van Putten

Albert A. Rubrech

Aan de ene kant de Brinkstraat, aan de andere zijde een zeer oud Kerkepad, daartussen ligt de Pancratiushof. Op het pleintje midden tussen de vijf wooncomplexen ziet men westelijk de toren van de hervormde kerk op de markt en oostelijk de toren van de rooms-katholieke kerk.

Lang geleden, toen er nog eenheid was in het christendom, leefde Pancratius. Hij was de oude patroon van Putten, zoals vroeger veel dorpen en steden hun patroon hadden. Eusebius was bijvoorbeeld patroon van Arnhem, Martinus van Groningen, Catharina van Harderwijk en Nicolaas van Amsterdam en Ermelo.

Wie was Pancratius?

De oude overlevering vermeldt dat zijn moeder vroeg gestorven is en toen ook zijn vader overleed, kwam hij onder voogdij van een oom. Pancratius' vader had een landgoed in Rome; daarheen verhuisden ze. De naam Pancratius is Grieks en betekent 'allesheerser'. Helaas stierf ook de oom voordat zijn pleegzoon 14 jaar werd. De jongen was intussen in contact gekomen met het christendom, dat in Rome een redelijk grote aanhang had maar wreed werd vervolgd door de keizer en zijn staatsgodsdienst.

Ook Pancratius werd gevangengenomen en daar hij weigerde de christelijke godsdienst op te geven, werd hij ter dood veroordeeld en onthoofd op 12 mei 304. Zijn lichaam werd vrijgegeven en door een zekere Ottavilla, die 'n begraafplaats beheerde, met eerbied ter aarde besteld. In Rome is er nog een straat en een pleintje genoemd naar deze Ottavilla. Het verslag van de rechtbankzitting dateert uit veel latere tijd, evenals diverse legendes en de hymne te zijner eer geschreven. In de literatuuropgave vindt u waar u eventueel meer daarover kunt lezen.

Pancratius in de historie van (Europa en) Putten

Putten is niet de enige plaats waarvan Pancratius patroon is of waar hij wordt vereerd. Het is zeer merkwaardig dat deze jongen van 14 jaar, over wiens leven we vrijwel niets weten, zo populair is geworden in heel

Europa; in Engeland, Frankrijk, België, Oostenrijk, Duitsland, Zwitserland en Nederland. In ons land alleen al op 31 plaatsen, in heel Europa zijn dat er honderden. De verspreiding had verschillende oorzaken:

- 1^e Door Paus Gregorius de Grote (590-604), de man van de gregoriaanse muziek. Hij werd in Rome geboren, vlak bij de plaats waar Pancratius gewoond zou hebben. Hij bracht de verering vooral naar Engeland.
- 2^e Pancratius werd patroon van de adel en de ridders. Dit kwam door Koning Arnulf uit Duitsland die de Paus te hulp kwam met een leger. Volgens de legende heeft hij met zeer weinig verliezen een belangrijke poort veroverd vlak bij de Pancratiuskerk. Deze heilige had hij om hulp gebeden.
- 3^e Als ijsheilige 12 mei, zochten ook boeren wel zijn voorspraak.

Pancratius in Putten

Het eerste kerkje in Putten werd gesticht door de adellijke familie van de Hamalanders, mogelijk door graaf Everhard. De stichting van dit kerkje moet na 900 hebben plaatsgevonden en voor 963.

De geschiedenis van de Hamalanders en de stichting en vormgeving van dit zeer oude kerkje, voorloper van de kerk op de markt, kunt u wat meer uitvoerig lezen in het boek van G. Hollanders "Historie van de katholieke geloofsgemeenschap te Putten van 500 tot heden".

Afbeelding ontbrak in het digitaal archief

*Impressie van de oudste kerk van Putten (gebaseerd op het in 1978 opgegraven oudste kerkje van Doornspijk. Ook de latere stenen zaalkerken van Putten en Doornspijk hadden ongeveer dezelfde afmetingen).
(afbeelding: G.C.J.M. Hollanders)*

Pancratiusverering

De verspreiding van de Pancratiusverering is een belangrijke historische gebeurtenis geweest, zo zeer dat er een academisch proefschrift over is geschreven door Alida Huisman, op 20-12-1938 hierop gedoctoreerd. In het archief van de parochie Putten, Brinkstraat 85, is voor hen die meer willen weten dit academisch proefschrift met literatuuropgave (±160 bronnen) aanwezig. Verder aldaar ook het hierboven genoemde boek van G. Hollanders en een 21 bladzijden tellend gestencild geschrift. Het

proefschrift is in de Duitse taal, maar de doctorsgraad werd verleend aan de universiteit van Amsterdam.

+++